Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/kosciol/37702,Drogi-do-niepodleglosci.html

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ 35

DROGI DO NIEPODLEGŁOŚCI

Msza polowa Legionów Polskich, 5 maja 1915 r.

RAFAŁ ŁATKA

Większość biskupów popierała linię działania wypracowaną przez środowisko narodowe, czyli aktywnego uświadamiania i pracy pozytywistycznej.

KOŚCIÓŁ BYŁ Z POLAKAMI

Z pełnym przekonaniem można powiedzieć, że Kościół szedł zawsze z Narodem (zawsze, czyli przez cały okres zaborów), wspierając jego niepodległościowe aspiracje poprzez działalność duszpasterską i społeczną: od pałaców arcybiskupich i biskupich do małych parafii położonych w niewielkich miejscowościach.

Najważniejszym polem aktywności Kościoła było podtrzymywanie ducha narodowego, dbanie o codzienne wychowanie nie tylko w poszanowaniu wiary przodków, ale również w trosce o losy Polski. Nie do przecenienia jest zaangażowanie duchowieństwa w patriotyczne kształcenie i tworzenie świadomości narodowej młodych Polaków. To właśnie wysiłek tysięcy polskich kapłanów decydował o tym, że Polacy wynosili ze świątyni nie tylko miłość do Boga, ale również umiłowanie Ojczyzny.

Aktywność duchowych nie ograniczała się tylko do działalności duszpasterskiej, często byli oni także inicjatorami działań o charakterze społecznym i samokształceniowym: od szkół przy parafiach, przez fundacje, aż po banki rolne i towarzystwa oświatowe. Kapłani pojawiali się zawsze tam, gdzie budziła się polska aktywność narodowa, będąc często też inicjatorami oporu przed uciskiem zaborców.

Wkład w odbudowę

Spotykały ich sankcje i represje za manifestowanie polskości przykładem mogą być losy bp. Karola Skórkowskiego czy abp. Leona Przyłuskiego. Nie sposób nie wspomnieć w tym miejscu o aktywności ks. Piotra Wawrzyniaka i ks. Augustyna Szamarzewskiego, wspierających polskich robotników, przy pomocy m.in. kas spółdzielczych, czy działalności wśród rolników ks. Stanisława Stojałowskiego.

Drugim, równie istotnym polem aktywności Kościoła, stanowiącym ważny wkład w proces odbudowy Niepodległej, była działalność społeczna, dyplomatyczna i patriotyczna wielu hierarchów kościelnych na ziemiach polskich: od abp. Zygmunta Szczęsnego-Felińskiego, przez kardynała Aleksandra Kakowskiego, abp. Józefa Bilczewskiego, abp. Józefa Teodorowicza, aż do biskupa (a następnie kardynała) księdza Adama Stefana Sapiehy.

Każdy z wyżej wymienionych hierarchów działał na rzecz Polski, choć drogę do odzyskania niepodległości widzieli w różny sposób. Abp. Felliński nie tylko najmniej zwolennikiem zrywu zbrojnego i podkreślał: „Patriotyzm zasadzający się na gotowości porwania się na pierwsze zawołanie do oręża, by walczyć o niepodległość Ojczyzny, jest jałowy, a czasem nawet szkodliwy. (...) Najważniejsza przeto jest praca nad dźwignięciem się i zasobów narodowych, ale nie tylko materialnych i intelektualnych, (...) ale przede wszystkim owych, naszemu narodowi właściwych zasobów, co odrębny charakter jego stanowią i tym samym zdać mu się z sąsiadami nie pozwalają".

Morale i etos

Podobnego typu przekonaniem mogą by się podpisać znaczna część polskich biskupów, którzy byli w większości zwolennikami linii działania wypracowanej przez środowisko narodowe, czyli aktywnego uświadamiania i pracy pozytywistycznej w Narodzie. Nie można jednak zapominać, że poszczególni hierarchowie brali udział w staraniach dyplomatycznych zmierzających do odbudowy Polski. Ważną rolę odgrywały także instytucje pomocowe utworzone przez hierarchów, takie jak choćby Książęco-Biskupi Komitet Pomocy dla Dotkniętych Klęską Wojny powołany przez bp. Sapiehę.

Kościół był z Polakami również w czasie I wojny światowej i walk o polskie granice, toczonych w latach 1918–1920. Każdy polski oddział walczył otoczony opieką duszpasterską, posiadając swojego kapelana. Rola kapelanów nie ograniczała się tylko do zapewniania strawy duchowej, ale często kreowała klimat wpływ na morale i etos żołnierzy.

Aktywność Kościoła nie zakończyła się wraz z odzyskaniem niepodległości, gdyż duchowieństwo na czele ze swoimi biskupami włączyło się w proces budowania wolnej Ojczyzny, ale to już temat na zupełnie inną opowieść. ee

Dr Rafał Łatka jest historykiem i politologiem, pracownikiem naukowym Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej

Drogi do niepodległości

OKRES HISTORYCZNY

(1863-1918) Ku Niepodległej

30.10.2018

COFNIJ SIĘ